

॥ तैत्तिरीय ब्राह्मणम् ॥

॥ षष्ठमः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयब्राह्मणे तृतीयाष्टके षष्ठः प्रपाठकः ॥

अ॒ञ्जन्ति॒ त्वाम॑ध्वरे दे॒व॒यन्तः॑। वन॑स्पते॒ मधु॑ना॒ दैव्ये॑न।
यदूर्ध्व॑स्ति॒ष्ठाद्वि॑णेह ध॑त्तात्। यद्वा॒ क्षयो॑ मा॒तुर॒स्या
उ॒प॒स्थे॑। उच्छ्र॑यस्व वनस्पते। वर्ष्म॑न्पृथि॒व्या अधि॑। सुमि॑ती
मी॒य॒मा॒नः॑। वर्चो॑धा य॒ज्ञवा॑हसे। समि॑द्धस्य॒ श्रय॑माणः
पु॒रस्ता॑त्। ब्रह्म॑ वन्वा॒नो अ॒जर॑ सु॒वीर॑म्॥१॥

आ॒रे अ॒स्मद॑म॒तिं बा॑ध॒मानः॑। उच्छ्र॑यस्व मह॒ते सौ॒भ॒गाय॑।
ऊ॒र्ध्व ऊ॒षुण॑ ऊ॒तये॑। ति॒ष्ठा दे॒वो न स॑वि॒ता। ऊ॒र्ध्वो
वा॒ज॑स्य॒ सनि॑ता॒ यद॑ञ्जिभिः। वा॒घद्वि॑र्वि॒ह्याम॑हे। ऊ॒र्ध्वो नः॑
पा॒ह्य ह॑सो नि के॒तुना॑। वि॒श्व स॑म॒त्रिण॑न्दह। कृ॒धी न
ऊ॒र्ध्वा च॒ रथा॑य जी॒वसे॑। वि॒दा दे॒वेषु॑ नो दु॒वः॥२॥

जा॒तो जा॑यते सुदिन॒त्वे अ॒ह्नाम्। स॒म॒र्य आ वि॒दथे॒ वर्ध॑मानः।

पुनन्ति॑ धीरा॑ अप॒सो मनी॒षा। दे॒वया विप्र॒ उदि॑यति॒ वाच॑म्।
 युवा॑ सु॒वासाः परि॑वीत् आगा॑त्। स उ॒ श्रेया॑न्भवति॒
 जाय॑मानः। तन्धीरा॑सः क॒वय उन्न॑यन्ति। स्वा॒धियो
 मन॑सा दे॒वय॑न्तः। पृथु॒पाजा अम॑र्त्यः। घृ॒तनि॑र्णि॒ग्स्वा॑हुतः।
 अ॒ग्निर्य॑ज्ञस्य॑ हव्य॒वाद्। त॒ स॒बाधो॑ य॒तः सु॑चः। इ॒त्था
 धिया॑ य॒ज्ञव॑न्तः। आच॑क्रु॒ग्निमू॑तयै। त्वं वरु॑ण उ॒त मि॒त्रो
 अ॒ग्ने। त्वां वर्ध॑न्ति म॒तिभि॑र्वसि॒ष्ठाः। त्वे वसु॑ सुषण॒नानि॑
 सन्तु। यूयं पा॑त स्व॒स्तिभिः॑ सदा॑ नः॥ ३॥

सुवीरन्दुवः स्वाहुतोऽष्टौ च॥१॥ [१]

होता॑ यक्षद॒ग्निः स॒मिधा॑ सु॒षमि॑धा॒ समि॑द्धं नाभा॑
 पृथि॒व्याः सं॒ज्ञ॒थे वा॒मस्य॑। वर्ष॑न्दि॒व इ॒डस्प॑दे वे॒त्वाज्य॑स्य
 हो॒तर्य॑ज। होता॑ यक्ष॒त्तनू॑नपा॒तम॑दि॒तेर्गर्भ॑ भु॒वन॑स्य
 गो॒पाम्। मध्वा॒द्य दे॒वो दे॒वेभ्यो॑ दे॒वयाना॑न्प॒थो अ॑न॒क्तु
 वे॒त्वाज्य॑स्य हो॒तर्य॑ज। होता॑ यक्ष॒न्नरा॑श॒सं नृ॑श॒स्त्रं
 नृ॑ः प्र॒णे॒त्रम्। गोभि॑र्व॒पावा॑न्त्स्याद्वी॒रैः श॑क्ती॒वान्न॑थैः
 प्रथ॑म॒या वा॒ हिर॑ण्यैश्च॒न्द्री वे॒त्वाज्य॑स्य हो॒तर्य॑ज। होता॑

यक्षदग्निमिड ईडितो देवो देवाः आवक्षद्दूतो हव्यवाडमूरः।
 उपेमं यज्ञमुपेमां देवो देवहूतिमवतु वेत्वाज्यस्य होतर्यजं।
 होता यक्षद्वरहिः सुष्टरीमोर्णम्रदा अस्मिन् यज्ञे वि च
 प्र च प्रथताः स्वासस्थं देवेभ्यः। एमेनदद्य वसवो
 रुद्रा आदित्याः सन्दन्तु प्रियमिन्द्रस्यास्तु वेत्वाज्यस्य
 होतर्यजं॥४॥

होता यक्षदुर ऋष्याः कवष्यो कौषधावनीरुदाताभीर्जिहतां
 विपक्षोभिः श्रयन्ताम्। सुप्रायणा अस्मिन् यज्ञे
 विश्रयन्तामृतावृधो वियन्त्वाज्यस्य होतर्यजं। होता
 यक्षदुषासानक्ता बृहती सुपेशसा नृः पतिभ्यो
 योनिं कृण्वाने। सस्मयमाने इन्द्रेण देवैरेदं बरुहिः
 सीदतां वीतामाज्यस्य होतर्यजं। होता यक्षद्वैव्या
 होतारा मन्द्रा पोतारा कवी प्रचेतसा। स्विष्टमृद्यान्यः
 करदिषा स्वभिगूर्तमन्य ऊर्जा सतवसेमं यज्ञं दिवि
 देवेषु धत्तां वीतामाज्यस्य होतर्यजं। होता यक्षत्तिस्त्रो

दे॒वीर॒पसा॑म॒पस्त॑मा॒ अच्छि॑द्रम॒द्येद॑म॒पस्त॑न्वताम्।
 दे॒वेभ्यो॑ दे॒वीर्दे॒वमपो॑ वि॒यन्त्वाज्य॑स्य॒ होत॑र्यज॑। होता॑
 यक्ष॒त्वष्टा॑र॒मचि॑ष्टुम॒पाक॑ः॒ रेतो॑धां वि॒श्रव॑सं यशो॒धाम्।
 पुरु॒रूप॑म॒काम॑कर्शनः॒ सुपो॑षः पोषैः स्यात्सु॒वीरो॑
 वी॒रैर्वे॒त्वाज्य॑स्य॒ होत॑र्यज॑। होता॑ यक्ष॒द्वन॑स्पति॒मुपा॑व॒स्रक्ष॑द्वियो
 जो॒ष्टारः॑ श॒शम॑न्नरः। स्वदा॒त्स्वधि॑ति॒रऋ॑तुथाद्य दे॒वो
 दे॒वेभ्यो॑ ह॒व्यावा॑ङ्वेत्वाज्य॑स्य॒ होत॑र्यज॑। होता॑ यक्ष॒दग्निः॑
 स्वाहाऽऽज्य॑स्य॒ स्वाहा॑ मे॒दसः॑ स्वाहा॑ स्तो॒काना॑ऽ॒ स्वाहा॑
 स्वाहा॑कृ॒तीना॑ऽ॒ स्वाहा॑ ह॒व्यसू॑तीनाम्। स्वाहा॑ दे॒वाः
 आ॑ज्य॒पान्त्स्वाहा॑ऽग्निः॒ होत्रा॑ञ्जुषा॒णा अ॒ग्न आ॑ज्य॑स्य
 वि॒यन्तु॑ होत॑र्यज॑॥५॥

प्रियमिन्द्रस्यास्तु वेत्वाज्यस्य होत॑र्यज॑ सु॒वीरो॑ वी॒रैर्वे॒त्वाज्य॑स्य होत॑र्यज॑ च॒त्वारि॑ च
 (अ॒ग्निन्त॑नूनपा॒तन्नरा॑शः॒सम॑ग्निमि॒ड ई॒डितो॑ ब॒र्हिर्दु॑र॒ उपा॑सान॒क्ता दै॒व्या तिस्र॑स्त्वष्टा॒रं वन॑स्पति॒मग्निम्।
 पञ्च वे॒त्वेको॑ वि॒यन्तु॑ द्वि॒र्वीता॑मेको॑ वि॒यन्तु॑ द्वि॒र्वेत्वे॑को॑ वि॒यन्तु॑ होत॑र्यज॑ ॥)॥२॥ ——— [२]

समि॑द्धो अ॒द्य म॑नुषो दुरो॒णे। दे॒वो दे॒वान् य॑जसि
 जा॒तवे॑दः। आ च॒ वह॑ मि॒त्रम॑हश्चि॒कित्वा॑न्। त्वन्दू॑तः

क॒विर॑सि॒ प्रचे॑ताः। तनून॑पात्प॒थ ऋ॒तस्य॑ या॒नान्। म॒ध्वा
सम॑ञ्जन्त्स्व॑दया सु॒जिह्वा॑। मन्मा॑नि धी॒भिरु॒त य॒ज्ञमृ॒न्धन्।
दे॒वत्रा च॑ कृ॒णुह्य॑ध्व॒रन्नः॑। नरा॒शंस॑स्य म॒हिमा॑न॒मेषाम्॑।
उप॑ स्तोषाम य॒ज्ञत॑स्य॒ यज्ञैः॑॥६॥

ते सु॒क्रत॑वः शुच॑यो धि॒यन्धाः॑। स्वद॑न्तु दे॒वा उ॒भया॑नि
ह॒व्या। आ॒जुह्वा॑न् ई॒ड्यो व॑न्द्य॒श्च। आया॑ह्य॒ग्रे वसु॑भिः
स॒जोषा॑ः। त्वं दे॒वाना॑मसि य॒ह्म हो॑ता॑। स ए॒नान् य॑क्षी॒षितो॑
य॒जीया॑न्। प्रा॒चीनं॑ ब॒र्हिः प्र॒दिशा॑ पृथि॒व्याः। वस्तो॑र॒स्या
वृ॒ज्यते॑ अ॒ग्रे अ॒ह्नाम्। व्यु॑ प्रथ॒ते वि॒तरं॑ वरी॑यः। दे॒वेभ्यो॑
अ॒दित॑ये स्यो॒नम्॥७॥

व्यच॑स्वतीरुर्वि॒या वि॒श्रय॑न्ताम्। पति॑भ्यो न जन॑यः
शु॒म्भमा॑नाः। दे॒वीर्द्वा॑रो बृ॒हती॑र्वि॒श्वमि॑न्वाः। दे॒वेभ्यो॑ भव॒थ
सु॒प्राय॑णाः। आ॒सुष्व॑यन्ती य॒ज्ञते॑ उपा॑के। उ॒षासा॑न॒क्ता
सद॑तां नि यो॒नौ। दि॒व्ये योष॑णे बृ॒हती॑ सु॒रुक्मे॑। अ॒धि
श्रि॒यः शु॒क्रपि॑श॒न्दधा॑ने। दै॒व्या हो॑ता॒रा प्रथ॑मा सु॒वाचा॑।
मि॒मा॑ना य॒ज्ञं मनु॑षो य॒जध्वै॑॥८॥

प्रचोदयन्ता विदथेषु कारू। प्राचीनं ज्योतिः प्रदिशा
दिशन्ता। आ नो यज्ञं भारती तूयमेतु। इडां मनुष्वदिह
चेतयन्ती। तिस्रो देवीर्बर्हिरेदः स्योनम्। सरस्वती स्वपंसः
सदन्तु। य इमे द्यावापृथिवी जनित्री। रूपैरपि शद्भुवनानि
विश्वा। तमद्य होतरिषितो यजीयान्। देवन्त्वष्टारमिह यक्षि
विद्वान्॥९॥

उपावसृजत्मन्यां समञ्जन्। देवानां पाथं ऋतुथा हवींषि।
वनस्पतिः शमिता देवो अग्निः। स्वदन्तु हव्यं मधुना घृतेन।
सद्यो जातो व्यमिमीत यज्ञम्। अग्निर्देवानां भवत्पुरोगाः।
अस्य होतुः प्रदिश्यतस्य वाचि। स्वाहाकृतं हविरदन्तु
देवाः॥१०॥

यज्ञेः स्योनं यज्यै विद्वानष्टौ च॥३॥ [३]

अग्निर्होता नो अध्वरे। वाजी सन्परिणीयते। देवो देवेषु
यज्ञियः। परित्रिविष्ट्यध्वरम्। यात्यग्नी रथीरिव। आ देवेषु
प्रयो दधत्। परि वाजपतिः कविः। अग्निर्हव्यान्यक्रमीत्।
दधद्रत्नानि दाशुषे॥११॥

अग्निर्होता नो नव॥४॥ [४]

अजैदग्निः। असन्द्वाजन्नि। देवो देवेभ्यो हव्यावाट्।
प्राञ्जोभिर्हिन्वानः। धेनाभिः कल्पमानः। यज्ञस्यायुः
प्रतिरन्। उप प्रेष्य होतः। हव्या देवेभ्यः॥१२॥

अजैदष्टौ॥५॥ [५]

दैव्याः शमितार उत मनुष्या आरभध्वम्। उपनयत मेध्या
दुरः। आशासाना मेधपतिभ्यां मेधम्। प्रास्मा अग्निं भरता।
स्तृणीत बर्हिः। अन्वेनं माता मन्यताम्। अनु पिता। अनु
भ्राता सगर्भ्यः। अनु सखा सयूथ्यः। उदीचीनाः अस्य पदो
निधत्तात्॥१३॥

सूर्यश्चक्षुर्गमयतात्। वातं प्राणमन्ववसृजतात्। दिशः
श्रोत्रम्। अन्तरिक्षमसुम्। पृथिवीः शरीरम्। एकधाऽस्य
त्वचमाच्छ्रितात्। पुरा नाभ्या अपिशसो वषामुत्खिदतात्।
अन्तरेवोष्माणं वारयतात्। श्येनमस्य वक्षः कृणुतात्।
प्रशसो बाहू॥१४॥

श॒ला दो॒षणी॑। क॒श्यपे॒वाँसो॑। अ॒च्छि॒द्रे श्रोणी॑।
 क॒वषो॒रू स्ने॒कपर्णा॑ष्ठीव॒न्तो॑। षड्विं॑शतिरस्य॒ वङ्क॑यः।
 ता अ॒नुष्णो॒च्छ्राव॑यतात्। गात्रं॑ङ्गात्रम॒स्यानू॑नं कृणुतात्।
 ऊ॒व॒ध्यगो॑हं पा॒र्थिव॑ङ्गनतात्। अ॒स्त्रा रक्षः॑ स॒सृज॑तात्।
 व॒नि॒ष्ठुम॑स्य॒ मा रा॑विष्ट॥१५॥

उ॒रूकं॑ म॒न्यमा॑नाः। ने॒द्वस्तो॑के तन॒ये। रवि॑तारव॒च्छमि॑तारः।
 अ॒ग्नि॑गो शमी॒ध्वम्। सु॒शमि॑ शमी॒ध्वम्। श॒मी॒ध्वम॑ग्निगो।
 अ॒ग्नि॑गु॒श्चापा॑पश्च। उ॒भौ दे॒वानाँ॑ शमि॒तारौ॑। तावि॑मं प॒शुँ
 श्र॑पयतां प्रवि॒द्वाँसौ॑। यथा॑यथाऽस्य॒ श्रप॑ण॒न्तथा॑तथा॥१६॥

धृ॒ता॒द्वाहू॑ मा रा॑विष्ट॒ तथा॑तथा॥६॥ [६]

जुष॑स्व॒ स॒प्रथ॑स्तमम्। वचो॑ दे॒वप्स॑रस्तमम्। ह॒व्या जु॒ह्वान॑
 आ॒सनि॑। इ॒मन्नो॑ य॒ज्ञम॑मृतेषु धेहि। इ॒मा ह॒व्या जा॑तवेदो
 जुष॑स्व। स्तो॒काना॑म॒ग्ने मे॑द॒सो घृ॑तस्य। होतुः॑ प्राशा॒न प्रथ॑मो
 नि॒षद्य॑। घृ॒तव॑न्तः पावक॒ ते। स्तो॒काः श्रो॑तन्ति॒ मेद॑सः।
 स्व॒धर्म॑न्दे॒ववी॑तये॥१७॥

श्रेष्ठन्नो धेहि वार्यम्। तुभ्यः स्तोका घृतश्रुतः। अग्ने
 विप्राय सन्त्य। ऋषिः श्रेष्ठः समिध्यसे। यज्ञस्य प्राविता
 भव। तुभ्यः श्रोतन्त्यग्निगो शचीवः। स्तोकासो अग्ने
 मेदसो घृतस्य। कविशस्तो बृहता भानुनागाः। हव्या
 जुषस्व मेधिर। ओजिष्ठन्ते मध्यतो मेद उद्धृतम्। प्र ते
 वयन्ददामहे। श्रोतन्ति ते वसो स्तोका अधित्वचि। प्रति
 तान्देवशोविहि॥१८॥

देववीतय उद्धृतग्रीणि च॥७॥ [७]

आवृत्रहणा वृत्रहभिः शुष्मैः। इन्द्र यातन्नमोभिरग्ने अर्वाक्।
 युवः राधोभिरकवेभिरिन्द्र। अग्ने अस्मे भवतमुत्तमेभिः।
 होता यक्षदिन्द्राग्नी। छागस्य वपाया मेदसः। जुषेताः हविः।
 होतर्यजं। विह्यख्यन्मनसा वस्य इच्छन्। इन्द्राग्नी ज्ञास उत
 वा सजातान्॥१९॥

नान्या युवत्प्रमंतिरस्ति मह्यम्। स वान्धियं वाजयन्तीमतक्षम्।
 होता यक्षदिन्द्राग्नी। पुरोडाशस्य जुषेताः हविः। होतर्यजं।
 त्वामीडते अजिरन्दूत्याय। हविष्मन्तः सदमिन्मानुषासः।

यस्य देवैरासदो ब॒र्हि॒र॒ग्ने॒ । अहान्यस्मै सु॒दिना॑ भवन्तु । होता॑
यक्षद॒ग्निम् । पु॒रोडा॑शस्य जुषता॑ ह॒विः । होत॒र्यज॑ ॥ २० ॥

स॒जा॒तान॒ग्नि॒न्दे च ॥ ८ ॥ [८]

गी॒र्भिर्वि॒प्रः प्रम॑तिमिच्छ॒मानः॑ । ई॒दृ॒ र॒यिं य॒शसं॑
पूर्व॑भाजम् । इन्द्रा॑ग्नी वृ॒त्रह॑णा सुवज्रा । प्र णो
नव्ये॑भिस्तिरतन्दे॒ष्णैः । माच्छे॑न्न र॒श्मीर॑रिति॒ नाध॑मानाः ।
पि॒तृणां॑ शक्ती॑रनुयच्छ॒मानाः॑ । इन्द्रा॑ग्निभ्याङ्कं वृष॑णो
मदन्ति । ता॒ह्यद्रीं॑ धि॒षणा॑या उ॒पस्थे॑ । अ॒ग्निं सु॑दी॒तिं
सु॒दृशं॑ गृणन्तः । न॒म॒स्याम॒स्त्वेड्यं॑ जा॒तवे॑दः । त्वान्दू॒तम॑र॒तिं
ह॒व्यवा॑हम् । दे॒वा अ॑कृ॒ण्वन्न॒मृत॑स्य॒ नाभिम्॑ ॥ २१ ॥

जा॒तवे॑दो द्वे च ॥ ९ ॥ [९]

त्व॑ ह्य॒ग्ने प्रथ॑मो म॒नोता॑ । अ॒स्या धि॒यो अभ॑वो दस्म॒होता॑ ।
त्व॑ सीं वृष॒न्नकृ॑णोर्दुष्ट॒रीतु॑ । स॒हो वि॒श्वस्मै॑ स॒हसे॑ स॒हध्वे॑ ।
अधा॑ होता॒ न्यसी॑दो य॒जीयान् । इ॒डस्प॑द इ॒षय॑न्नीड्यः
सन् । तन्त्वा॒ नरः॑ प्रथ॒मन्दे॑व॒यन्तः॑ । म॒हो रा॒ये चि॑तय॒न्तो
अनु॑गमन् । वृ॒तेव॑ यन्तं ब॒हुभिर्व॑स॒व्यैः । त्वे र॒यिञ्जा॑गृ॒वांसो॑

अनुग्मन्॥२२॥

रुशन्तमग्निन्दरशतम्बृहन्तम्। वृपावन्तं विश्वहा दीदिवा५सम्।
पदन्देवस्य नमसा वियन्तः। श्रवस्यवः श्रवं आपन्नमृक्तम्।
नामानि चिद्वधिरे यज्ञियानि। भद्रायान्ते रणयन्त सन्दृष्टौ।
त्वां वर्धन्ति क्षितयः पृथिव्याम्। त्व५ राय उभयांसो
जनानाम्। त्वन्नाता तरणे चेत्योभूः। पिता माता
सदमिन्मानुषाणाम्॥२३॥

सपर्येण्यः स प्रियो विक्ष्वग्निः। होता मन्द्रो निषसादा
यजीयान्। तन्त्वा वयन्दम आ दीदिवा५सम्। उपजुबाधो
नमसा सदेम। तन्त्वा वय५ सुधियो नव्यमग्ने। सुम्नायव
ईमहे देवयन्तः। त्वं विशो अनयो दीद्यानः। दिवो अग्ने
बृहता रोचनेन। विशां कविं विश्वपति५ शश्वतीनाम्।
नितोशनं वृषभं चर्षणीनाम्॥२४॥

प्रेतीषणि मिषयन्तं पावकम्। राजन्तमग्निं यजुत५
रयीणाम्। सो अग्र ईजे शशमे च मर्तः। यस्त आनद्वमिधा
हव्यदातिम्। य आहुतिं परि वेदा नमोभिः। विश्वेत्सवामा

दधते त्वोतः। अस्मा उ ते महि महे विधेम। नमोभिरग्रे
समिधोत हव्यैः। वेदीसूनो सहसो गीर्भिरुक्थैः। आ ते
भद्रायाः सुमतौ यतेम॥ २५॥

आ यस्ततन्थ रोदसी विभासा। श्रवोभिश्च श्रवस्यस्तरुत्रः।
बृहद्भिर्वाजैः स्थविरेभिरस्मे। रेवद्भिरग्रे वितरं वि भाहि।
नृवद्वसो सदमिद्धैह्यस्मे। भूरितोकाय तनयाय पृश्वः।
पूर्वीरिषो बृहतीरारे अघाः। अस्मे भद्रा सौश्रवसानि
सन्तु। पुरुण्यग्रे पुरुधा त्वाया। वसूनि राजन्वसुताते
अश्याम्। पुरुणि हि त्वे पुरुवार सन्ति। अग्रे वसु विधते
राजनि त्वे॥ २६॥

जागृवांसो अनुग्मन्मानुषाणाश्चरषणीनां यतेमाश्यान्द्वे च॥ १०॥ [१०]

आभरतः शिक्षतं वज्रबाहू। अस्माः इन्द्राग्नी अवतः
शचीभिः। इमे नु ते रश्मयः सूर्यस्य। येभिः सपित्वं पितरो
न आयन्। होता यक्षदिन्द्राग्नी। छागस्य हविष आत्तामद्य।
मध्यतो मेद उद्धृतम्। पुरा द्वेषोभ्यः। पुरा पौरुषेय्या गृभः।
घस्तान्नूनम्॥ २७॥

घा॒से अ॑ञ्जाणां॒ यव॑सप्रथमानाम्। सु॒मत्क्ष॑राणां॒
 श॒तरु॑द्रियाणाम्। अ॒ग्निष्वा॒त्तानां॒ पीवो॑पवसनानाम्। पा॒र्श्वतः॑
 श्रो॑णितः शि॒ताम॒त उ॑त्साद॒तः। अ॒ङ्गाद॑ङ्गादव॒त्तानाम्। कर॑त
 ए॒वेन्द्रा॑ग्नी। जु॒षेता॑ ह॒विः। हो॒त॒र्यज॑। दे॒वेभ्यो॑ वनस्पते
 ह॒वी॑षि। हि॒र॒ण्यपर्ण॑ प्र॒दिव॑स्ते अ॒र्थम्॥२८॥

प्र॒दक्षि॑णिद्र॒शनया॑ नि॒यूय॑। ऋ॒तस्य॑ वक्षि प॒थिभी॒
 रजि॑ष्ठैः। हो॒ता यक्ष॑द्वन॒स्पति॑म॒भिहि॑। पि॒ष्टत॑मया
 रभि॑ष्ठया र॒शनया॑र्धित। यत्रेन्द्रा॒ग्नियो॑श्छाग॒स्य ह॒विषः॑
 प्रि॒या धामा॑नि। यत्र वन॒स्पतेः॑ प्रि॒या पा॒था॑सि।
 यत्र दे॒वाना॑माज्य॒पाना॑ प्रि॒या धामा॑नि। यत्रा॒ग्नेर्होतुः॑
 प्रि॒या धामा॑नि। तत्रै॒तं प्र॑स्तुत्ये॒वोप॑स्तुत्ये॒वोपा॑व॒स्रक्ष॑त्।
 रभी॑या॑समिव कृ॒त्वी॥२९॥

कर॑दे॒वन्दे॒वो वन॑स्पतिः। जु॒षता॑ ह॒विः। हो॒त॒र्यज॑। पि॒प्री॒हि
 दे॒वा॑ उ॒शतो॑ य॒विष्ठ॑। वि॒द्वा॑ ऋ॒तू॑र्ऋ॒तुप॑ते यजे॒ह। ये
 दै॒व्या ऋ॒त्विज॑स्तेभि॒रग्ने॑। त्व॑ हो॒त॒वृणा॑म॒स्याय॑जिष्ठः। हो॒ता
 यक्ष॑द॒ग्नि॑ स्वि॒ष्टकृ॑तम्। अया॑ङ्गि॒रिन्द्रा॑ग्नियो॒श्छाग॑स्य

ह॒विषः॑ प्रि॒या धा॒मा॒नि। अया॒ङ्म॒न॒स्पतेः॑ प्रि॒या पा॒था॑सि।
 अया॑ङ्म॒न॒स्पतेः॑ प्रि॒या धा॒मा॒नि। यक्ष॑द॒ग्नेर्होतुः॑ प्रि॒या
 धा॒मा॒नि। यक्ष॑त्स्वं म॒हि॒मानम्। आ॒य॒ज॒ता॒मे॒ज्या॒ इषः॑।
 कृ॒णोतु॑ सो अ॒ध्व॒रा जा॒तवे॑दाः। जु॒ष॒ता॑ ह॒विः। हो॒त॒र्य॒ज
 ॥ ३० ॥

नूनमर्थं कृत्वी पाथासि सप्त च॥११॥ [११]

उपो॑ ह॒ यद्वि॑दथ॒ वा॒जिनो॑ गूः। गी॒र्भिर्वि॑प्राः प्र॒म॒तिमि॑च्छ॒मा॒नाः।
 अ॒र्व॒न्तो न का॑ष्ठा॒न्नक्ष॑माणाः। इ॒न्द्रा॒ग्नी जो॑हु॒वतो॑ न॒स्ते।
 व॒न॒स्पते॑ र॒श॒नया॑ऽभि॒धाय॑। पि॒ष्टत॑मया व॒युना॑नि वि॒द्वान्।
 वह॑ दे॒व॒त्रा दि॑धिषो ह॒वी॑षि। प्र च॑दा॒तार॑म॒मृते॑षु वोचः।
 अ॒ग्नि॑ऽस्वि॑ष्ट॒कृत॑म्। अया॑ङ्मि॒न्द्रा॒ग्नियो॑श्छ॒गस्य॑ ह॒विषः॑
 प्रि॒या धा॒मा॒नि॥ ३१ ॥

अया॑ङ्म॒न॒स्पतेः॑ प्रि॒या पा॒था॑सि। अया॑ङ्म॒न॒स्पतेः॑ प्रि॒या धा॒मा॒नि।
 यक्ष॑द॒ग्नेर्होतुः॑ प्रि॒या धा॒मा॒नि। यक्ष॑त्स्वं म॒हि॒मानम्। आ॒य॒ज॒ता॒मे॒ज्या॒ इषः॑।
 कृ॒णोतु॑ सो अ॒ध्व॒रा जा॒तवे॑दाः। जु॒ष॒ता॑ ह॒विः। अ॒ग्ने यद॑द्य वि॒शो अ॒ध्व॒रस्य॑

होतः। पावकं शोचे वेष्टुं हि यज्वा॥ ऋता यंजासि
महिना वियद्भूः। हव्या वह यविष्ठ या ते अद्य॥३२॥

धामानि भूरेकं च॥१२॥ [१२]

देवं ब॒र्हिः सु॒दे॒वन्दे॒वैः स्यात्सु॒वीरं॑ वी॒रैर्वस्तो॑र्वृ॒ज्येता॒क्तोः
प्रभ्रि॑ये॒तात्य॒न्यान्ना॒या ब॒र्हिष्म॑तो मदेम वसु॒वने॑ वसु॒धेय॑स्य
वेतु॒ यजं॑। दे॒वीर्द्वारं॑ः सङ्घा॒ते वि॒द्वीर्या॑मञ्छि॒थिरा॑ ध्रु॒वा
दे॒वहू॑तौ व॒त्स ई॒मेना॒स्तरु॑ण॒ आमि॑मीयात्कु॒मारो
वा न॑व॒जातो॒ मैना॒ अर्वा॑ रे॒णुकं॑काटः पृ॒णव॑सु॒वने॑
वसु॒धेय॑स्य वियन्तु यजं॑। दे॒वी उ॒षासा॑नक्ताऽद्या॒स्मिन्य॒ज्ञे
प्र॒यत्य॑हे॒तामपि॑ नू॒नन्दै॒वीर्विशः॑ प्रा॒यासि॑ष्टा॒ सु॒प्री॑ते
सु॒धिते॑ वसु॒वने॑ वसु॒धेय॑स्य वी॒तां यजं॑। दे॒वी जो॑ष्ट्री
वसु॑धि॒ती ययो॑र॒न्याऽघा॑द्वेषा॒सि यू॒यव॑दान्याव॒क्षद्व॑सु
वा॒र्याणि॑ यज॑मा॒नाय॑ वसु॒वने॑ वसु॒धेय॑स्य वी॒तां यजं॑।
दे॒वी ऊ॒र्जाहु॑ती॒ इष॑मूर्ज॒मन्या॑व॒क्षत्स॒ग्धिः स॒पी॑ति॒मन्या॑
नवे॑न॒ पूर्वं॑न्दय॑मा॒नाः स्याम॑ पु॒राणे॑न॒ नव॑न्तामूर्ज॒मूर्जाहु॑ती

ऊ॒र्जय॑माने अ॒धातां॑ वसु॒वने॑ वसु॒धेय॑स्य वी॒तां यज॑।
 दे॒वा दै॒व्या हो॑ता॒रा ने॑ष्टा॒रा पो॑ता॒रा ह॒ताघ॑श॒सावा॑भ॒रद्व॑सू
 वसु॒वने वसु॒धेय॑स्य वी॒तां यज॑। दे॒वीस्ति॒स्रस्ति॒स्रो दे॒वीरि॒डा
 सर॑स्वती॒ भार॑ती॒ द्यां भार॑त्यादि॒त्यैर॑स्पृक्ष॒त्सर॑स्वती॒म॒
 रु॒द्रैर्य॑ज्ञमा॒वीदि॑हैवे॒डया॑ वसु॒मत्या॑ सध॒माद॑ मदे॒म वसु॒वने॑
 वसु॒धेय॑स्य वि॒यन्तु॑ यज॑। दे॒वो न॒राश॑सं॒स्त्रिशी॑र॒षा
 ष॑डक्षः श॒तमि॑दे॒न॒शिति॑पृ॒ष्ठा आ॑द॒धति॑ स॒हस्र॑मीं
 प्र॒व॑हन्ति मि॒त्रावरु॑णे॒दस्य॑ हो॒त्रम॑र॒हतो॑ बृह॒स्पतिः॑
 स्तो॒त्रम॒श्विना॑ऽऽध्व॒र्यवं॑ वसु॒वने॑वसु॒धेय॑स्य वे॒तु यज॑।
 दे॒वो व॒न॒स्पति॑र्व॒रुष॑प्रा॒वा घृ॒तनि॑र्णि॒ग्द्याम॑ग्रे॒णास्पृ॑क्ष॒दान्त॑रि॒क्षं
 म॒ध्ये॒नाप्राः॑ पृ॒थि॒वीमु॑प॒रेणा॑दृ॒हीद्व॑सु॒वने॑ वसु॒धेय॑स्य वे॒तु
 यज॑। दे॒वं ब॒रु॒हिर्वा॑रि॒तीना॑न्नि॒धेधा॑ऽसि॒ प्रच्यु॑तीना॒मप्र॑च्युत॒न्निका॑म॒
 पु॒रु॒स्पा॒रुहं॑ यश॑स्वदे॒ना ब॒रु॒हिषा॑ऽन्या ब॒रु॒ही॑ष्य॒भि
 ष्या॑म वसु॒वने॑ वसु॒धेय॑स्य वे॒तु यज॑। दे॒वो अ॒ग्निः
 स्वि॑ष्ट॒कृत्सु॑द्रवि॒णा म॒न्द्रः क॒विः स॒त्यम॑न्माऽऽय॒जी हो॑ता
 हो॒तुर्हो॑तु॒राय॑जीया॒नग्रे॑ या॒न्दे॒वान॑या॒ड्या॑ अपि॑प्रे॒र्ये ते॑

होत्रे अमत्सत॒ ता॑ꣳ संस॒नुषी॑ꣳ होत्रा॑न्देवङ्ग॒मान्दिवि॑ दे॒वेषु॑
य॒ज्ञमेर॑येमꣳ स्वि॑ष्टकृ॒चाग्रे॑ होता॑ऽभू॒र्वसु॑वने॑ वसु॒धेय॑स्य
नमोवा॒के वी॒हि यज॑ ॥३३॥

यजैकं च॥१३॥

[१३]

दे॒वं ब॒र्हिः। व॒सुवने॑ वसु॒धेय॑स्य वेतु। दे॒वीर्द्वारः॑। व॒सुवने॑
वसु॒धेय॑स्य वियन्तु। दे॒वी उ॒षासा॒नक्ता॑। व॒सुवने॑ वसु॒धेय॑स्य
वीताम्। दे॒वी जोष्ट्री॑। व॒सुवने॑ वसु॒धेय॑स्य वीताम्। दे॒वी
ऊ॒र्जाहु॑ती। व॒सुवने॑ वसु॒धेय॑स्य वीताम्॥३४॥

दे॒वा दै॒व्या होता॑रा। व॒सुवने॑ वसु॒धेय॑स्य वीताम्।
दे॒वीस्ति॒स्रस्ति॒स्रो दे॒वीः। व॒सुवने॑ वसु॒धेय॑स्य वियन्तु। दे॒वो
नरा॒शꣳसः॑। व॒सुवने॑ वसु॒धेय॑स्य वेतु। दे॒वो वन॒स्पतिः॑।
व॒सुवने॑ वसु॒धेय॑स्य वेतु। दे॒वं ब॒र्हिर्वारि॑तीनाम्। व॒सुवने॑
वसु॒धेय॑स्य वेतु॥३५॥

दे॒वो अ॒ग्निः स्वि॑ष्टकृ॒त्। सु॒द्रवि॑णा म॒न्द्रः क॒विः।
स॒त्यम॑न्माय॒जी होता॑। होतु॑र्होतुराय॑जीयान्। अ॒ग्ने

यान्देवानयाँद। याँ अपिप्रेः। ये ते होत्रे अमँत्सत। ताँ
सँसनुषीँ होत्राँन्देवङ्गमाम्। दिवि देवेषु यज्ञमेरयेमम्।
स्विष्टकृच्चाग्रे होताऽभूः। वसुवने वसुधेयस्य नमोवाके
वीहि॥ ३६॥

वीतां वेत्वभूरेकं च॥ १४॥ [१४]

अग्निमद्य होतारमवृणीतायं यजमानः पचन्पृक्तीः
पचन्पुरोडाशं बध्नन्निन्द्राग्निभ्याञ्छागँ सूपस्था अद्य
देवो वनस्पतिरभवदिन्द्राग्निभ्यां छागेनाघस्तान्तं मैदस्तः
प्रतिपचताग्रभीष्टामवीवृधेतां पुरोडाशेन त्वामद्यर्ष आर्षेय
ऋषीणान्नपादवृणीतायं यजमानो बहुभ्य आ सङ्गतेभ्य
एष मै देवेषु वसु वार्या यक्ष्यत इति ता या देवा
देवदानान्यदुस्तान्यस्मा आ च शास्वा च गुरस्वेषितश्च
होतरसि भद्रवाच्याय प्रेषितो मानुषः सूक्तवाकाय सूक्ता
ब्रूहि ॥ ३७॥

अग्निमद्यैकम्॥ १५॥ [१५]

अञ्जन्ति होता यक्षत्समिद्धो अद्याग्निरजैर्देव्यां जुषस्वा वृत्रहणा गीर्भिस्त्वँ ह्याभरतमुपोह

यद्दे॒वं ब॒र्हिः सु॒दे॒वन्दे॒वं ब॒र्हिर्ग॒ग्नि॒म॒द्य पञ्च॑दश॥१५॥

अ॒ञ्ज॒न्त्य॒ग्नि॒र्होता॑ नो गी॒र्भिरु॒पो ह॒ यद्वि॒दथ॑ व॒जिनः॑ स॒प्तत्रि॑ंशत्॥३७॥

अ॒ञ्ज॒न्ति॑ सू॒क्ताब्रू॑हि॥

हरिः ओम्॥

॥इति श्रीकृष्णयजुर्वेदीयतैत्तिरीयब्राह्मणे तृतीयाष्टके षष्ठः
प्रपाठकः समाप्तः॥